

Література

1. *Гейміфікація* (н.д.). URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%B9%D0%BC%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>.
2. Коневщинська, О. Е. (2017). Зарубіжний досвід використання «MINECRAFT: EDUCATION EDITION» у проектній діяльності. *Інформаційні технології в освіті*, 3(32), 86–97. doi: 10.14308/ite000644.
3. Петрікова, Н. І. Упровадження інформаційно-комп'ютерних технологій у навчально-виховний процес. (н.д.). URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/33682/.
4. BETT. URL: bettshow.com.
5. Brull, S., & Finlayson, S. (2016). Importance of Gamification in Increasing Learning. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, Vol 47, № 8, 372–375. doi: 10.3928/00220124-20160715-09. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/fe6b/c81592d63cab8821a95e39a274ed594ff232.pdf>.
6. ICTs in Education for People with Special Needs : specialized training course (2006). Moscow : UNESCO Institute for Information Technologies in Education. URL: <http://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214644.pdf>.
7. Games vs Game-based Learning vs Gamification. URL: <https://www.upsidelearning.com/blog/index.php/2015/05/21/games-vs-game-based-learning-vs-gamification/>.

Бобренко І. В.

науковий співробітник

Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Вступ. Суттєве значення в системі забезпечення всебічного розвитку молодших школярів із особливими освітніми потребами (ООП) та оптимізації їх освітньої діяльності має здоровий спосіб життя та його складники, особливо – оптимальний режим організованої фізкультурної рухової активності, що сприяє формуванню здоров'я та підвищенню адаптаційного потенціалу учня. У зв'язку з цим набуває актуальності питання оптимізації застосування в спеціальному закладі загальної середньої освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку здоров'язберігаючих і здоров'яформуючих освітніх технологій.

Мета дослідження: особливості та можливості оптимізації застосування здоров'язберігаючих освітніх технологій в процесі адаптивного фізичного виховання (АФВ) молодших школярів з порушеннями інтелектуального розвитку.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичної літератури; кількісна та якісна обробка експериментальних даних; педагогічний експеримент, педагогічне спостереження.

Результати дослідження та їх обговорення. Здоров'язберігаючі технології в освіті – технології, спрямовані на розв'язання завдання збереження, підтримки, зміцнення та формування здоров'я дітей.

Здоров'язберігаючі технології – технології, що створюють безпечні умови перебування та навчання, підтримки та збереження здоров'я дітей різного віку у процесі освіти та виховання [3; 4].

Зміст організації психолого-педагогічної діяльності зі збереження, зміцнення й відновлення здоров'я учнів в спеціальному закладі загальної середньої освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями спрямований на формування фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я особистості. При цьому потрібна взаємодія медичного, психологічного та педагогічного напрямів забезпечення дієвості здоров'язберігаючих та здоров'яформуючих технологій закладу освіти [1; 7; 8].

Групи засобів, що застосовуються з метою здоров'язбереження: 1) засоби рухової спрямованості; 2) оздоровчі сили природи; 3) гігієнічні чинники; 4) чинники становлення ціннісного ставлення до здоров'я. Комплексне використання цих засобів дозволяє ефективно вирішувати завдання здоров'язбереження.

Відзначимо групи чинників, що впливають на ступінь працездатності та представляють потенційну загрозу для здоров'я учнів:

- фізіологічні (стать, вік, стан здоров'я тощо);
- фізичні (гігієнічні) (освітленість приміщення, температура повітря, шум, колір стін тощо);
- психічні / психоемоційні (настрій, осуд, заохочення тощо).

З метою здоров'язбереження учнів доцільно дотримуватись наступних умов проведення АФВ:

- запобігання виникнення факторів ризику здоров'я учня;
- врахування індивідуального стану фізичного та психоемоційного здоров'я кожної дитини;
- врахування показників індивідуальної рухової підготовленості учня;
- забезпечення адекватного відновлення сил дитини;
- формування постійної мотивації рухової активності кожної дитини;
- врахування матеріально-технічних умов закладу освіти (розташування приміщень; наявність санітарно-технічного, медичного, фізкультурного оснащення, комплектування класів тощо);
- забезпечення високого рівня співпраці педагога з батьками учнів;
- високий рівень професійної компетентності педагога (особливо - здоров'язберезувальної компетентності).

Важливість дотримання оптимальних санітарно-гігієнічних умов проведення фізкультурних занять пов'язана з чутливістю дитячого організму до впливу чинників довкілля [1]. Підвищення вологості, вмісту бактерій та температури повітря; збільшення вмісту органічних речовин і погіршення іонного складу повітря приміщення, зміна рівня освітлення сприяють погіршенню психоемоційного стану дитини, її самопочуття та як фізичної, так і інтелектуальної працездатності.

Розглядаючи АФВ, потрібно відзначити його вагоме значення в реалізації як здоров'язбереження, так і здоров'яформування молодших школярів із порушеннями інтелектуального розвитку [1; 5; 6; 7; 8]. Принципи оздоровчої спрямованості АФВ втілюються в фізкультурно-оздоровчих та рекреаційних технологіях, що інтенсивно розвиваються. Під фізкультурно-оздоровчою технологією розглядаємо не тільки процес використання засобів фізичного виховання (ФВ) із метою оздоровлення учнів, а також основи методики побудови фізкультурно-оздоровчого процесу.

З огляду впливу на здоров'я дітей, здоров'язберігаючі технології використання засобів АФВ можна поділити на групи:

- технології, що сприяють запобіганню станам перевтоми, гіподинамії та інших дезадаптивних станів дітей (ранкова гігієнічна гімнастика, фізкультурні паузи, ритмічна гімнастика тощо);
- технології, пов'язані з безпосереднім впливом на функціональний стан різних органів та систем організму дитини (гімнастика для очей, масаж, дихальна гімнастика, звукова гімнастика, кольоротерапія, музикотерапія тощо);
- освітні технології, які включають програми з навчання школярів турботі про власне здоров'я, формуванню культури здоров'я як складової загальнолюдської культури (медіатехнології, мультимедійні технології тощо);
- технології, пов'язані з впливом на психіку дитини; з формуванням її психологічного здоров'я (релаксація, кинезіологічна гімнастика, пальчикова гімнастика, психогімнастика, казкотерапія, сміхотерапія тощо).

Доцільно використовувати фізичні вправи корекційно-розвивальної спрямованості у поєднанні з кольоротерапією, аромотерапією, музикотерапією тощо – згідно з індивідуальними потребами учня [6].

Розглянемо більш детально застосування деяких технологій у ФВ учнів з інтелектуальними порушеннями. Мультимедійні технології дозволяють вводити, зберігати, переробляти та відтворювати текстову, аудіовізуальну, графічну, тривимірну та іншу інформацію (Ю. В. Драгнев, В. І. Шандригось). За даними наукових досліджень, використання мультимедійних засобів навчання дозволяє суттєво підвищити пізнавальну активність і мотивацію дітей, що сприяє активізації їх розумової діяльності, здатності до навчання, збільшує рівень розвитку їх просторових уявлень тощо і, як наслідок, сприяє поліпшенню якості виконання рухових завдань (В. Ю. Биков, Ю. В. Драгнев, В. І. Шандригось).

Результативність корекційно-розвивального впливу мультимедійних технологій в процесі АФВ залежить від рівня кваліфікації педагога з ФВ. Медіакомпетентність відноситься до професійних компетентностей педагога. Медіакомпетенції – здатність педагога знаходити і використовувати на заняттях інформацію, отриману з різних джерел, а також застосовувати в навчально-виховному процесі комп'ютерну, аудіо -, відеотехніку, реалізуючи тим самим сучасні інноваційні інформаційні технології (В. О. Магін, Ю. В. Сорокопуд, Е. Н. Набат).

Умовами формування медіакомпетентності педагога з ФВ є наявність достатнього рівня знань і умінь з: адаптивної фізичної культури (АФК); спеціальної педагогіки; достатнього рівня медіаграмотності.

Для педагога з ФВ медіакомпетентність це – можливість реалізувати інноваційні освітні технології, що лежить в основі ключових компетенцій; уміння організовувати освітній процес, заснований на здатності здійснювати ефективну взаємодію в процесі освоєння інноваційних технологій у сфері АФК, що дозволить за мінімальний час і з мінімальними зусиллями організувати навчальну роботу в закладі загальної середньої освіти для дітей з ООП, і, отже, оптимізувати процес АФВ учнів.

Зупинимось ще на одному аспекті здоров'язбереження. При проведенні всіх форм роботи з фізичної культури (ФК) у спеціальних закладах загальної середньої освіти для учнів з інтелектуальними порушеннями важливо передбачити заходи безпеки та попередження травматизму дітей. Будь-яка рухова діяльність молодших школярів із інтелектуальними порушеннями (легкого та помірного ступенів) може здійснюватися лише під безпосереднім контролем і наглядом з боку педагога [2; 6].

При організації фізкультурної діяльності варто дотримуватись наступних вимог:

- не допускати знаходження учнів у залі або на фізкультурному майданчику без нагляду педагога;
- стежити за тим, щоб учні самовільно не використовували прилади, тренажери;
- при виконанні вправ з предметами стежити за достатнім інтервалом і дистанцією між учнями;
- навчаючи дітей руховим навичкам, педагог повинен забезпечити правильний показ руху;
- здійснювати постійний контроль за збереженням правильної пози та постави дітей під час виконання вправ;
- контроль стану дітей, не допускаючи їх перевтоми;
- ознайомлення дітей з правилами поведінки на занятті та систематичний контроль їх виконання.

З метою оптимізації заходів безпеки та попередження травматизму учнів доцільно [2]:

- 1) кількаразове пояснення правил техніки безпеки;
- 2) нагадування правил техніки безпеки за потреби;
- 3) по ходу проведення заняття (уроку) постійно слідкувати за дотриманням учнями техніки безпеки, використовуючи вказівку при недотриманні;
- 4) при поясненні та при роботі з забезпечення виконання правил поведінки та безпеки зважати на індивідуальні особливості психофізичного розвитку учнів (уповільненість, вузькість сприймання, його недостатня диференційованість; порушення розвитку осмисленої пам'яті; формування мисленнєвої діяльності дітей в умовах неповноцінного чуттєвого пізнання, мовленнєвого недорозвитку, обмеженої практичної діяльності; недосконалість розвитку усіх форм мислення, особливо понять; складність концентрації уваги; недорозвиток довільної уваги; недорозвиток мовлення; недорозвиток волі; психоемоційна нестабільність; неоднорідність порушень рухової сфери, координації, точності та темпу рухів, відтворення заданих рухів та положень, наявність синкінезій);

- 5) постійна підтримка мотивації дотримання дітьми техніки безпеки;
 б) при виконанні фізичних вправ – додатковий контроль правильності техніки виконання (загроза неправильного виконання вправи у зв'язку з недостатнім розвитком координаційних здібностей, швидкості реакції тощо).

Організація освітнього процесу дітей молодшого шкільного віку з порушеннями інтелектуального розвитку вимагає від педагога високого професіоналізму та здатності до зміни тактики в залежності від індивідуальних особливостей розвитку дитини.

Застосування здоров'язберігаючих технологій в процесі АФВ потребує від педагога [8]:

- не допускати як фізичного, так і психоемоційного перевантаження учнів, визначаючи оптимальний обсяг індивідуального навантаження та способи його регуляції;
- враховувати інтелектуальні та фізіологічні особливості дітей, мовленнєвий розвиток кожної дитини.

Отже, особливого значення набуває необхідність в забезпеченні індивідуального та диференційованого підходу. Диференціація здійснюється за: рівнем фізичної підготовленості дітей; рівнем сформованості рухових умінь, навичок з певних розділів навчальної програми тощо.

Професійна підготовка педагога спеціального закладу загальної середньої освіти для осіб з ООП до використання здоров'язберігаючих технологій має бути спрямована на оволодіння основними напрямками здоров'язбереження та здоров'яформування з урахуванням вікових, гендерних, індивідуальних психофізіологічних особливостей учнів.

Висновки. Таким чином, можна зазначити, що застосування здоров'язберігаючих освітніх технологій в процесі АФВ учнів з порушеннями інтелектуального розвитку (легкого та помірного ступенів) початкової ланки освіти вимагає запобігання виникненню чинників ризику здоров'я школярів; індивідуального підходу в процесі ФВ; постійного зростання рівня професійної компетентності педагога та особистісної готовності педагога до здійснення здоров'язбереження дітей.

Перспектива подальших досліджень пов'язана з обґрунтуванням методики індивідуалізації та диференціації використання засобів АФВ з метою здоров'язбереження молодших школярів із порушеннями інтелектуального розвитку.

Література

1. Антонік В. І. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури: навч. посіб. / В. І. Антонік, І. П. Антонік, В. Є. Андріанов. – К.: Видавничий дім «Професіонал», Центр учбової літератури, 2009. – 336 с.
2. Бобренко І. В. Організація занять з формування безпечної поведінки учнів з порушеннями інтелектуального розвитку / І. В. Бобренко // Діти з особливими потребами в освітньому просторі : Збірник матеріалів V Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітології «Діти з особливими потребами в освітньому просторі», 10-11 жовтня 2019 року, Чернігів

(Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка).]. – Київ : Симоненко О. І., 2019 – С. 22 – 25.

3. Ващенко О. М. Особливості побудови здоров'язбережувального освітнього середовища початкової школи / О. М. Ващенко // Здоров'я та фізична культура. – 2014. – № 4 (292). – С. 2–9.

4. Коцур Н. І. Формування здоров'язбережувального простору в загальноосвітніх навчальних закладах / Н. І. Коцур // Рідна школа. - 2012. - №11. - С. 60-65.

5. Особливості психолого-педагогічний супроводу дітей з помірною розумовою відсталістю в системі корекційно-розвивального навчання спеціального загальноосвітнього закладу : навч.-метод. посіб. / авт.: О. В. Чеботарьова, Г. О. Блеч, І. В. Гладченко, С. В. Трикоз, А. В. Міненко та ін.: За наук. ред. О. В. Чеботарьової, І. В. Гладченко. – К., ІСП НАПН України, 2016. – 148 с. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/707272/>

6. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями / навч.-метод. посіб. /авт.: О. В. Чеботарьова, Г. О. Блеч, І. В. Бобренко, І. В. Гладченко, О. І. Мякушко, С. В. Трикоз, І. В. Сухіна, Н. А. Ярмола. За ред.: О. В. Чеботарьової, І. В. Сухіної. – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. – 233 с. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/718292/>

7. Сливка Л. В. Здоров'язбережувальна педагогіка / навч.-метод. посіб. / Л. В. Сливка. – Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г. М., 2016. – 200 с.

8. Сутула В. О. Сучасні педагогічні технології в системі фізичного виховання школярів / В. О. Сутула, Г. В. Власов, О. І. Булгаков. – Харків, 2013. – 117 с.

Гноєвська О.Ю.

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
доцент кафедри логопедії та логопсихології

РОЛЬ ІГРАШКИ В ЗАСВОЄННІ СЛОВНИКА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Однією з сучасних проблем дошкільної лінгводидактики є проблема розвитку словника. Різні аспекти словникового розвитку дошкільників знаходять відбиття в працях педагогів, психологів, лінгводидактів (О. Аматьєва, В. Коник, К. Крутій, Н. Кудикіна, В. Ляпунова, Є. Негневицька, О. Соловйова, Є. Тихєєва, А. Шахнарович, М. Черкасов, К. Чуковський, О. Ушакова, В. Ядешко та ін.) [15] та представників наукової школи академіка А. Богущ (Н. Гавриш, Н. Ємельянова, Н. Кирста, Н. Луцан, І. Луценко, І. Непомняща, І. Попова, Ю. Руденко, Н. Савельєва, Н. Чепелюк). У наукових працях Н. Луцан, Ю. Руденко, Н. Савельєвої визначено особливості становлення та розвитку словника дітей дошкільного віку [6].

Засвоєння словника вирішує завдання накопичення та уточнення уявлень, формування понять, розвитку змістовної сторони мислення. Одночасно з цим відбувається розвиток операційної сторони мислення, оскільки оволодіння